

PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH  
w Zespole Szkół im. J. Kasprowicza w Jelczu-Laskowicach

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2016 r. poz. 1654 oraz z 2017 r. poz. 773 ze zmianami).
2. Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487 ze zmianami).
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017 r. poz. 783 i 1458 ze zmianami).
4. Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60, 949 i 1292 ze zmianami).
5. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59 i 949 ze zmianami)
6. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017 r. poz. 882 ze zmianami).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 532 oraz z 2017 r. poz. 1643 ze zmianami).
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. poz. 1249).
9. Statut Zespołu Szkół im. J. Kasprowicza w Jelczu-Laskowicach

Postanowienia ogólne:

Ilekoć mowa w niniejszej procedurze o:

- Szkole – należy przez to rozumieć Zespół Szkół im. J. Kasprowicza w Jelczu-Laskowicach
- Dyrektorze – należy przez to rozumieć dyrektora Zespołu Szkół im. J. Kasprowicza w Jelczu-Laskowicach
- Rodzicach – należy przez to rozumieć rodziców (prawnych opiekunów).

## Spis treści:

I. Zagrożenie pożarem, wybuchem i zatruciem .....	3
II. Obecność na terenie szkoły osób niepożądanych lub zwierząt zagrażających bezpieczeństwu .....	3
III. Uszkodzenie lub zniszczenie mienia szkolnego .....	3
IV. Kradzieże na terenie szkoły .....	4
V. Niebezpieczne narzędzia, przedmioty i substancje w posiadaniu ucznia w szkole .....	4
VI. Nagła niedyspozycja zdrowotna ucznia .....	5
VII. Udzielanie uczniom pierwszej pomocy przedlekarskiej .....	6
VIII. Oddalenie się ucznia od grupy w czasie wycieczki/ imprezy szkolnej .....	6
IX. Uczeń pod wpływem alkoholu bądź środków psychoaktywnych .....	7
X. Informacja, że uczeń niepełnoletni przejawia zachowania świadczące o demoralizacji .....	7
XI. Nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk .....	8
XII. Nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk ...	8
XIII. Akty przemocy i agresji w szkole .....	9
XIV. Postępowanie wobec ofiar przemocy fizycznej i psychicznej w rodzinie .....	10
XV. Cyberprzemoc - przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych .....	11
XVI. Postępowanie w przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa .....	12
XVII. Próba lub czyn samobójczy ucznia .....	13
XVIII. Żałoba po śmierci ucznia .....	14
XIX. Konieczność powiadomienia rodziców o śmierci ucznia w czasie zajęć szkolnych .....	14
XX. Epizod psychiatryczny ucznia .....	15
XXI. Incydent bombowy .....	17

## **I. ZAGROŻENIE POŻAREM, WYBUCEM I ZATRUCIEM.**

1. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, będący świadkiem zdarzenia, ustala podstawowe okoliczności zagrożenia i ocenia wstępnie jego możliwe skutki.
2. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły podejmuje czynności mające na celu odizolowanie uczniów od źródła zagrożenia i w razie potrzeby udziela pierwszej pomocy osobom uczestniczącym w zdarzeniu.
3. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły zawiadamia o zdarzeniu dyrektora szkoły oraz kierownika do spraw gospodarczych.
4. Dyrektor szkoły lub upoważniona przez niego osoba zawiadamia o zdarzeniu odpowiednie służby ratunkowe (policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe).
5. Osoby odpowiedzialne, wyznaczone przez dyrektora organizują ewakuację zgodnie z przepisami BHP i przeciwpożarowymi.

## **II. OBECNOŚĆ NA TERENIE SZKOŁY OSÓB NIEPOŻĄDANYCH, ZACHOWUJĄCYCH SIĘ NIEWŁAŚCIWIE LUB ZWIERZĄT ZAGRAŻAJĄCYCH BEZPIECZEŃSTWU UCZNIÓW.**

1. Zwierzę bez opieki właściciela na terenie szkoły.
  - a) Nauczyciel lub pracownik szkoły będący świadkiem zdarzenia izoluje uczniów od zwierzęcia (uczniowie nie wychodzą z klasy, a gdy są na boisku na polecenie nauczycieli wracają do budynku szkoły).
  - b) Nauczyciel lub pracownik szkoły będący świadkiem zdarzenia zawiadamia kierownika gospodarczego.
  - c) Kierownik gospodarczy informuje dyrekcję szkoły i podejmuje działania zmierzające do odizolowania zwierzęcia.
  - d) Kierownik gospodarczy lub inny pracownik szkoły wzywa policję, ewentualnie służby weterynaryjne.
2. Osoby trzecie bezzasadnie przebywające na terenie szkoły lub osoby zachowujące się niewłaściwie na terenie szkoły.
  - a) Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który stwierdził bezzasadny fakt przebywania osoby trzeciej w szkole prosi o opuszczenie jej terenu, a w przypadku odmowy zawiadamia dyrektora szkoły.
  - b) Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który stwierdził niewłaściwe zachowanie osoby trzeciej przebywającej w szkole stosuje słowne upomnienie, a w przypadku braku reakcji prosi o opuszczenie jej terenu i zawiadamia o zdarzeniu dyrektora szkoły.
  - c) W przypadku braku reakcji dyrektor szkoły zawiadamia policję.

## **III. USZKODZENIE LUB ZNISZCZENIE MIENIA SZKOLNEGO**

1. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły będący świadkiem zdarzenia podejmuje interwencję mającą na celu powstrzymanie dalszych działań sprawców, a następnie powiadamia wychowawcę lub pedagoga.
2. W przypadku braku ustalenia sprawcy, osoba stwierdzająca uszkodzenie mienia ustala podstawowe okoliczności zdarzenia, a następnie informuje wicedyrektora lub pedagoga.
3. Wychowawca, a w przypadku jego nieobecności pedagog przeprowadza rozmowę dyscyplinującą ze sprawcą zdarzenia, ustala sposób jego ukarania i sporządza notatkę w dokumentacji pedagoga.

4. Wychowawca lub pedagog informuje o zdarzeniu rodziców sprawcy i przekazuje sprawę kierownikowi gospodarczemu, który ustala sposób i termin naprawienia szkody.
5. W przypadku stwierdzenia dużej szkody wychowawca lub pedagog w porozumieniu z dyrektorem szkoły podejmuje decyzję o zawiadomieniu policji.

#### **IV. KRADZIEŻE NA TERENIE SZKOŁY**

1. Nauczyciel prowadzący zajęcia lub wychowawca, po otrzymaniu informacji od ucznia o kradzieży, przeprowadza z poszkodowanym i świadkami rozmowę w celu ustalenia okoliczności zdarzenia.
2. Następnie poszkodowany i świadkowie sporządzają notatkę z zaistniałego zdarzenia.
3. Nauczyciel podejmuje działania zmierzające do zwrotu skradzionego mienia poszkodowanemu, z wyłączeniem jednak przeszukania domniemanego sprawcy.
4. Nauczyciel, który podjął wstępną interwencję, przekazuje informację o zdarzeniu wychowawcy klasy poszkodowanego i sprawcy, a w przypadku jego nieobecności pedagogowi lub psychologowi.
5. Wychowawca, pedagog lub psycholog, jeżeli istnieje taka konieczność, kontynuują wyjaśnianie okoliczności zdarzenia.
6. W sytuacji ujawnienia sprawcy, wychowawca, pedagog lub psycholog przeprowadza rozmowę ze sprawcą zdarzenia oraz jego rodzicami. Rozmowa obejmuje informacje o ustalonych okolicznościach zdarzenia, ustalenie formy i terminu zwrotu skradzionego mienia oraz sposób ukarania sprawcy.
7. Wychowawca, pedagog lub psycholog przeprowadza rozmowę z poszkodowanym i jego rodzicami przekazując ustalenia podjęte podczas spotkania ze sprawcą i jego rodzicami.
8. W uzasadnionym przypadku pedagog lub psycholog bądź wychowawca w porozumieniu z dyrektorem szkoły podejmują decyzję o zawiadomieniu policji. O tym fakcie informują rodziców poszkodowanego i sprawcy.
9. Postanowienia dodatkowe:
  - a) Szkoła nie odpowiada za przedmioty wartościowe, np. telefony komórkowe, biżuterię, odtwarzacze MP3 i MP4, pieniądze, urządzenia teleinformatyczne, rowery itp.
  - b) Na lekcji wychowania fizycznego rzeczy pozostawione są w szatni i zamykane na klucz, a uczniowie nie mają prawa podczas lekcji wchodzić do szatni.

#### **V. NIEBEZPIECZNE NARZĘDZIA, PRZEDMIOTY I SUBSTANCJE W POSIADANIU UCZNIĄ W SZKOLE**

***Za przedmioty niebezpieczne uważa się: scyzoryki i noże, duże metalowe sygnety, łańcuchy, szpikulce, kije, lasery, gaz, straszaki broni, pałki gumowe lub plastikowe oraz inne niebezpieczne przedmioty, substancje chemiczne łatwopalne, wybuchowe i żrące, narkotyki, alkohol, nikotynę, leki psychotropowe, tzw. „dopalacze”.***

1. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który jest świadkiem posiadania przez ucznia niedozwolonego narzędzia lub substancji, nakłania go do oddania niebezpiecznego przedmiotu i podejmuje działanie zmierzające do jego zabezpieczenia (zachowując środki ostrożności deponuje w sekretariacie, gabinecie pedagoga lub zabezpiecza pomieszczenie, w którym znajduje się przedmiot przed dostępem innych uczniów).

2. Jeżeli uczeń nie chce oddać przedmiotu lub substancji nauczyciel interweniujący natychmiast powiadamia dyrektora szkoły a w uzasadnionych sytuacjach policję.
3. Wychowawca bądź pedagog lub psycholog odbiera niebezpieczny przedmiot, przeprowadza rozmowę z uczniem i rodzicami wyjaśniając przyczyny przyniesienia tego przedmiotu, pouczając o grożącym niebezpieczeństwie oraz informując o sposobie ukarania.
4. Jeżeli jest to prawnie możliwe, wychowawca, pedagog lub psycholog oddaje przedmiot rodzicom oraz sporządza notatkę w dokumentacji.
5. W przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że jest to substancja psychoaktywna lub przedmiot zagrażający zdrowiu i życiu dyrektor szkoły, pedagog lub interweniujący nauczyciel wzywa policję.

## **VI. NAGŁA NIEDYSPOZYCJA ZDROWOTNA UCZNIĄ**

***Nagła niedyspozycja zdrowotna ucznia: gorączka, dolegliwości żołądkowe, dolegliwości bólowe, duszności, krótkotrwałe omdlenia i zasłabnięcia.***

1. Nauczyciel prowadzący zajęcia lub nauczyciel dyżurujący dokonuje wstępnej oceny sytuacji, zapewnia uczniowi opiekę i udziela pierwszej pomocy, a w razie potrzeby - poprzez wyznaczonego ucznia - wzywa pielęgniarkę szkolną.
2. Pielęgniarka określa stan zdrowia ucznia i w razie konieczności informuje rodziców ucznia oraz ustala dalszą opiekę nad uczniem.
3. W przypadku nieobecności pielęgniarki, nauczyciel powiadamia o zaistniałej sytuacji sekretariat szkoły poprzez wyznaczonego ucznia. Osoba odbierająca informację powiadamia wychowawcę i rodziców oraz ustala sposób odebrania ucznia ze szkoły przez rodzica.
4. Do momentu odebrania ucznia przez rodzica lub, jeśli jest to konieczne – przyjazdu pogotowia ratunkowego - uczeń pozostaje pod opieką nauczyciela lub innej osoby wyznaczonej przez dyrektora szkoły.
5. W przypadku, gdy istnieje obawa, że zagrożone jest zdrowie i życie ucznia, nauczyciel wzywa pogotowie ratunkowe, zawiadamia dyrektora szkoły i rodziców ucznia.
6. Jeśli uczeń odczuwa niedyspozycję zdrowotną w pierwszej kolejności powinien zgłosić się do pielęgniarki szkolnej, następnie do wychowawcy, pedagoga, psychologa, wicedyrektora i dyrektora.
7. Ucznia niepełnoletniego, który źle się czuje może odebrać ze szkoły tylko rodzic lub wyznaczona przez niego osoba pełnoletnia z rodziny (babcia, dziadek, ciocia itp.)
8. Jeśli jest konieczne przewiezienie ucznia do szpitala:
  - a) uczniowi w drodze do szpitala towarzyszy rodzic
  - b) w przypadku niemożności udziału rodzica, uczniowi w drodze do szpitala towarzyszy (w kolejności dyspozycyjności): pedagog, psycholog, wychowawca lub wyznaczony przez dyrektora inny pracownik szkoły.
9. Nauczyciel (lub pielęgniarka gdy jest obecna) sporządza notatkę służbową, w której zawiera następujące informacje:
  - a) dokładną datę i godzinę zdarzenia
  - b) miejsce zdarzenia
  - c) imię i nazwisko ucznia oraz klasę
  - d) opis zdarzenia i podjęte działania.

## **VII. UDZIELANIE UCZNIOM PIERWSZEJ POMOCY PRZEDLEKARSKIEJ**

1. Pierwszej pomocy przedlekarskiej udziela uczniom głównie wykwalifikowana pielęgniarka szkolna.
2. Pod nieobecność wykwalifikowanej pielęgniarki szkolnej pomocy uczniom udzielają nauczyciele lub inni pracownicy szkoły, którzy przeszli kurs udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej.
3. Pierwsza pomoc przedlekarska w przypadku osób nieposiadających kwalifikacji medycznych ogranicza się do wykonania opatrunku zabezpieczającego, ułożenia ucznia w odpowiedniej pozycji, wykonania sztucznego oddychania oraz masażu serca - niedopuszczenia do sytuacji zagrożenia życia.
4. Podanie jakiegokolwiek doustnego środka farmakologicznego jest dopuszczalne tylko i wyłącznie po konsultacji z rodzicem ucznia lub lekarzem.
5. W sytuacji udzielania pomocy przez nauczyciela prowadzącego w tym samym czasie zajęcia dydaktyczno - wychowawczo - opiekuńcze z większą grupą uczniów, jest on zobowiązany do ustalenia opiekuna dla pozostałych uczniów.
6. Pozostawienie reszty uczniów bez opieki jest niedopuszczalne.
7. W przypadku małej skuteczności udzielanej pomocy, należy bezzwłocznie poinformować dyrektora szkoły. Dyrektor lub upoważniona przez niego osoba natychmiast powiadamia rodziców ucznia oraz, w razie konieczności, pogotowie ratunkowe.
8. Po przybyciu do szkoły rodzice lub lekarz pogotowia ratunkowego przejmują odpowiedzialność za ucznia. Szkoła udziela tym osobom wszelkiej koniecznej pomocy.

## **VIII. ODDALENIE SIĘ UCZNIĄ OD GRUPY W CZASIE WYCIECZKI/ IMPREZY SZKOLNEJ NA TERENIE MIASTA I POZA MIEJSCEM ZAMIESZKANIA**

1. Opiekun grupy/kierownik wycieczki ustala okoliczności oddalenia i podejmuje natychmiastowe poszukiwania zaginionego ucznia:
  - a) poza miejscem zamieszkania - poszukiwanie podejmuje kierownik wycieczki, a grupa z opiekunami pozostaje w ustalonym miejscu
  - b) w miejscu zamieszkania - opiekun grupy telefonicznie informuje dyrektora szkoły, który deleguje osobę do doprowadzenia grupy do szkoły, a opiekun podejmuje poszukiwania.
2. Po odnalezieniu ucznia opiekun grupy/ kierownik wycieczki:
  - a) wyjaśnia przyczyny, które doprowadziły do takiej sytuacji
  - b) uświadamia odnalezionej osobie konsekwencje jej zachowania
  - c) jeśli oddalenie było nieświadome, przypomina regulamin wycieczki i udziela uczniowi upomnienia
  - d) jeśli oddalenie było świadome – przypomina regulamin wycieczki i informuje ucznia o wszczęciu wobec niego statutowych czynności dyscyplinujących
  - e) informuje rodziców.
3. Jeśli poszukiwania ucznia są bezskuteczne, opiekun/kierownik grupy informuje policję, dyrektora szkoły i rodziców.

#### **IX. NA TERENIE SZKOŁY ZNAJDUJE SIĘ UCZEŃ POD WPŁYWEM ALKOHOLU BĄDŹ ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH LUB NASTĄPIŁO TAKIE PODEJRZENIE**

1. Nauczyciel powiadamia o sytuacji lub podejrzeniu wychowawcę klasy (w przypadku jego nieobecności, pedagoga, psychologa lub dyrektora).
2. Nauczyciel odizolowuje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego; stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie; korzysta z pomocy pielęgniarki szkolnej, jeśli jest obecna.
3. Wychowawca zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły, który z kolei powiadamia policję w celu sprawdzenia stanu trzeźwości oraz telefonicznie rodziców ucznia o konieczności odebrania dziecka ze szkoły.
4. W sytuacji gdy narkotyki bądź alkohol są zagrożeniami dla zdrowia wychowanka, dyrektor powiadamia pielęgniarkę, a ta z kolei decyduje o wezwaniu lekarza, który podejmuje decyzję o dalszym postępowaniu z uczniem.
5. W przypadku odmowy współpracy rodziców lub niemożności skontaktowania się z nimi, dyrektor szkoły wzywa policję, która może przewieźć ucznia do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych na czas niezbędny do wytrzeźwienia.
6. Następnie nauczyciel lub wychowawca klasy rozpoczyna procedurę dyscyplinującą zgodnie z zapisami w statucie szkoły.
7. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub środków psychoaktywnych na terenie szkoły, to dyrektor szkoły ma obowiązek powiadomienia o tym policji (specjalisty ds. nieletnich) lub sądu rodzinnego. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

#### **X. INFORMACJA, ŻE UCZEŃ NIEPEŁNOLETNI SPOŻYWA ALKOHOL LUB INNE ŚRODKI W CELU WPROWADZENIA SIĘ W STAN ODURZENIA, UPRAWIA NIERZĄD, BĄDŹ PRZEJAWIA INNE ZACHOWANIA ŚWIADCZĄCE O DEMORALIZACJI**

***Demoralizacja: naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, włóczęgostwo, udział w działalności grup przestępczych (art.4 §1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich).***

1. Nauczyciel przekazuje uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje o fakcie pedagoga, psychologa i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).
5. Podobnie, w sytuacji gdy, szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem,

psychologiem, itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

6. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 Kodeksu Postępowania Karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

#### **XI. NAUCZYCIEL (INNY PRACOWNIK SZKOŁY) ZNAJDUJE NA TERENIE SZKOŁY SUBSTANCJĘ PRZYPOMINAJĄCĄ WYGLĄDEM NARKOTYK**

1. Nauczyciel zachowując środki ostrożności zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
2. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły, który wzywa policję.
3. Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.
4. Nauczyciel-świadek sporządza z wydarzenia notatkę służbową.

#### **XII. NAUCZYCIEL PODEJRZEWA, ŻE UCZEŃ POSIADA PRZY SOBIE SUBSTANCJĘ PRZYPOMINAJĄCĄ NARKOTYK**

1. Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, psycholog, dyrektor) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie, co do ich związku z poszukiwaną substancją.  
**UWAGA!** Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia - jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.
2. O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawienia się w miejscu zdarzenia, bądź wskazanym przez nauczyciela.
3. W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczki należy wezwać policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
4. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

#### **UWAGA!**

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - w Polsce karalne jest:

- posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych
- wprowadzanie do obrotu środków odurzających
- udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia
- wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.



Każde z wymienionych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat a nie ukończył 17 lat. Z przestępstwem mamy do czynienia jeżeli któryś z wymienionych czynów popełni uczeń po ukończeniu 17 lat. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks Postępowania Karnego. Jeżeli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, należy wezwać policję.

### **UWAGA!**

W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 roku życia - należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuratora lub policję (art. 4 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i art. 304 Kodeksu Postępowania Karnego).

## **XIII. AKTY PRZEMOCY I AGRESJI W SZKOLE**

### **Zdarzenia i zachowania agresywne:**

- **groźby i zastraszanie**
- **naruszenie godności osobistej (ubliżanie, wyszydzanie, rozpowszechnianie kłamstw słownie lub w internecie, obraźliwe napisy, ośmieszanie, obmawianie, manipulacja związkami przyjaźni itp.)**
- **naruszenie nietykalności cielesnej poprzez uderzenie, kopnięcie, popychanie, przewrócenie itp.**
- **rozboje i wyłudzenia.**

#### 1. Postępowanie, gdy stronami zdarzenia są uczniowie:

- a) nauczyciel stara się doprowadzić do przerwania incydentu, w razie potrzeby wzywa pomoc
- b) udziela pomocy poszkodowanym, powiadamia pielęgniarkę szkolną, która w razie potrzeby wzywa pogotowie
- c) nauczyciel izoluje sprawcę czynu, pozostawiając go pod opieką pedagoga, psychologa lub innego nauczyciela
- d) nauczyciel powiadamia dyrektora szkoły i sporządza notatkę służbową
- e) dyrektor powiadamia rodziców uczniów biorących udział w zdarzeniu
- f) w przypadku odmówienia współpracy przez rodziców lub niemożności skontaktowania się z nimi dyrektor powiadamia policję
- g) dyrektor ustala okoliczności i świadków zdarzenia oraz zabezpiecza ewentualne ślady i dowody w celu przekazania ich policji.

#### 2. Postępowanie, gdy stronami zdarzenia są nauczyciel i uczeń:

- a) nauczyciel powiadamia pedagoga lub psychologa i pozostawia ucznia (sprawcę czynu) pod jego opieką; nauczyciel niezwłocznie powiadamia dyrektora szkoły, który informuje rodziców ucznia (uczestników zajęcia)
- b) w przypadku odmówienia współpracy rodziców lub niemożności skontaktowania się z nimi dyrektor powiadamia policję
- c) dyrektor ustala okoliczności i świadków zdarzenia, zabezpiecza ewentualne dowody w celu przekazania ich policji

- d) w przypadku, kiedy uczeń ma ukończone 17 lat, zawiesza się wykonywanie wyżej wymienionych procedur i wzywa policję.
- 3. Postępowanie, gdy stronami zdarzenia są nauczyciel i rodzic:
  - a) nauczyciel przerywa stan zagrożenia
  - b) nauczyciel prosi o obecność innego nauczyciela – świadka
  - c) nauczyciel powiadamia dyrektora szkoły
  - d) dyrektor ustala okoliczności i świadków zdarzenia i powiadamia policję, jeśli zdarzenie ma charakter drastyczny (czynna napaść).

***UWAGA! Nauczyciel ma prawo do obrony koniecznej.***

- 4. Agresywne zachowanie pracownika szkoły wobec ucznia:
  - a) po uzyskaniu informacji o zdarzeniu od ucznia/rodzica/pracownika szkoły, dyrektor szkoły przeprowadza niezwłocznie postępowanie wyjaśniające
  - b) dyrektor szkoły podejmuje przewidziane prawem działania wobec pracownika i informuje o nich rodziców ucznia
  - c) dyrektor sporządza z podjętych działań notatkę potwierdzoną podpisem rodziców i dołącza do dokumentacji.
- 5. Agresywne zachowanie rodziców i innych osób dorosłych przebywających na terenie szkoły wobec uczniów:
  - a) nauczyciel/pracownik szkoły podejmuje próbę przerwania zachowania agresywnego i wstępnego rozpoznania okoliczności zdarzenia
  - b) nauczyciel/ pracownik szkoły powiadamia dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji
  - c) w przypadku, gdy osoba dorosła nie zaprzestała zachowania agresywnego, dyrektor szkoły zawiadamia policję
  - d) w sytuacji wyjątkowej (zagrożenia życia, braku dyrektora/wicedyrektora) nauczyciel/pracownik szkoły niezwłocznie powiadamia policję.

#### **XIV. POSTĘPOWANIE WOBEC OFIAR PRZEMOCY FIZYCZNEJ I PSYCHICZNEJ W RODZINIE**

- 1. Nauczyciel, który podejrzewa, że uczeń jest ofiarą przemocy domowej informuje o tym fakcie wychowawcę, a ten pedagoga lub psychologa.
- 2. Wychowawca w porozumieniu z pedagogiem lub psychologiem, w zależności od sytuacji, przeprowadza rozmowę z uczniem lub podejmuje inne przewidziane prawem czynności zmierzające do rozpoznania sprawy.
- 3. Pedagog lub psycholog w porozumieniu z dyrektorem szkoły przeprowadza rozmowę z rodzicami ucznia. Informuje o podejrzeniu stosowania przemocy wobec ucznia i niedostatecznej nad nim opieki oraz o konsekwencjach takiego postępowania i wskazuje formy pomocy.
- 4. Pedagog lub psycholog sporządza notatkę z przeprowadzonej rozmowy, którą podpisują również rodzice ucznia.
- 5. Jeżeli podejrzenia potwierdzają się lub istnieje uzasadniona obawa, że uczeń jest ofiarą przemocy, pedagog lub psycholog sporządza notatkę służbową oraz informuje policję i sąd rodzinny. W przypadku rodziny objętej dozorem, o swoich podejrzeniach niezwłocznie informuje kuratora.
- 6. W uzasadnionych przypadkach pedagog lub psycholog uruchamia w szkole procedurę założenie Niebieskiej Karty.

## XV. CYBERPRZEMOC - PRZEMOC Z UŻYCIEM TECHNOLOGII INFORMACYJNYCH I KOMUNIKACYJNYCH

### **Sytuacje cyberprzemocy:**

- **Przemoc werbalna w sieci - wulgarne wyzywanie, poniżanie, nękanie, ośmieszanie, straszenie, szantaż.**
  - **Rejestrowanie filmów i zdjęć wbrew woli.**
  - **Publikowanie i rozsyłanie w sieci filmów, zdjęć i informacji ośmieszających, kompromitujących.**
  - **Podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli i działanie na jego niekorzyść.**
1. Ujawnienie przypadku cyberprzemocy. Osobą zgłaszającą fakt może być poszkodowany uczeń, jego rodzic, inni uczniowie, świadkowie zdarzenia, nauczyciele. Niezależnie od tego, kto zgłasza przypadek, procedura interwencyjna powinna obejmować:
    - a) udzielenia wsparcia ofierze przemocy
    - b) zabezpieczenia dowodów i ustalenie okoliczności zdarzenia
    - c) wyciągnięcia konsekwencji wobec sprawcy przemocy oraz praca nad zmianą postawy ucznia.
  2. Ustalenie okoliczności zdarzenia
    - a) Nauczyciel posiadający wiedzę o zajściu powiadamia wychowawcę klasy, który informuje o zajściu dyrektora, pedagoga i psychologa
    - b) Dyrektor, pedagog i psycholog wspólnie z wychowawcą, dokonują analizy zdarzenia i planują dalsze postępowanie
    - c) W procedurze interwencyjnej bierze udział nauczyciel informatyki, szczególnie na etapie zabezpieczenia dowodów i ustalenia tożsamości sprawcy
    - d) W przypadku złamania prawa np. groźby karalne, propozycje seksualne, publikowanie nielegalnych treści itp. należy bezwzględnie skontaktować się z policją. Zgłoszenia dokonuje dyrektor szkoły.
  3. Procedura reagowania wobec sprawcy przemocy
    - a) Pedagog lub psycholog powinien przeprowadzić rozmowę z uczniem - sprawcą przemocy. Jeżeli w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy rozmawiać z każdym osobno
    - b) Nie należy konfrontować sprawcy i ofiar cyberprzemocy
    - c) Należy powiadomić rodziców sprawcy i omówić z nim zachowanie ucznia
    - d) Jeśli rodzice sprawcy odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a uczeń nie zmienił dotychczasowego postępowania, dyrektor szkoły powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny, szczególnie jeśli istnieją inne przejawy demoralizacji ucznia.
  4. Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec sprawcy przemocy. Podejmując decyzję o udzieleniu kary należy wziąć pod uwagę:
    - a) rozmiar i rangę szkody - czy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom, określa to rozmiar upokorzenia, jakiego doznała ofiara
    - b) czas trwania prześladowania - czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent
    - c) świadomość popełnionego czynu - czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że wyrządza krzywdę

- d) motywację sprawcy - należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednio doznane prześladowanie
  - e) rodzaj rozpowszechnionego materiału.
5. Reagowanie wobec ofiar cyberprzemocy.
    - a) udzielanie wsparcia psychicznego
    - b) udzielenie porady w celu kolejnych przypadków cyberprzemocy
    - c) po zakończeniu interwencji należy sprawdzić, czy wobec ucznia nie są stosowane dalsze działania odwetowe ze strony sprawcy.
  6. Działania wobec świadków zgłaszających zdarzenie
    - a) nie należy upubliczniać udziału świadków w sprawie
    - b) należy mieć na uwadze bezpieczeństwo świadka i nie narażać go na odwet ze strony sprawcy cyberprzemocy
    - c) niedopuszczalne jest konfrontowanie świadka ze sprawcą jako metody wyjaśnienia sprawy.
  7. Sporządzanie dokumentacji z zajścia
    - a) Notatkę o zajściu sporządza pedagog lub psycholog na podstawie rozmów ze sprawcą zajścia, poszkodowanym i ich rodzicami oraz świadkami zdarzenia. Dokument powinien zawierać datę, personalia osób biorących w niej udział i opis ustalonego przebiegu zdarzeń
    - b) Jeżeli rozmowa przebiegała w obecności świadka np. wychowawcy, powinien on podpisać notatkę po jej sporządzeniu
    - c) Jeśli zostały zabezpieczone dowody cyberprzemocy, należy je również włączyć do dokumentacji.

#### **XVI. POSTĘPOWANIE DYREKTORA, PEDAGOGA LUB PSYCHOLOGA W PRZYPADKU UZYSKANIA INFORMACJI O POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA ŚCIGANEGO Z URZĘDU NA TERENIE PLACÓWKI OŚWIATOWEJ**

##### **Podstawy prawne:**

***Ustawa z dnia 26 października 1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich:***

***Art. 4 §1, 2 i Art. 4a. §1 „Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, szczególnie naruszenie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używania alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, policji lub innego właściwego organu”.***

***§2 „Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym sąd rodzinny lub policję”. Art. 4a „Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są zobowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub policję oraz przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu”.***

Podstawowe czynności dla dyrektora szkoły, pedagoga lub psychologa:

1. Przyjąć do wiadomości informację o przestępstwie (wykroczeniu), zapewnić dyskrecję przekazującemu informację poprzez wysłuchanie go bez świadków, o ile to możliwe w pomieszczeniu zamkniętym. Odnotować personalia uczestników i świadków, godzinę zgłoszenia oraz zawiadomić policję.
2. Zapewnić, w miarę potrzeby, niezbędną pomoc lekarską pokrzywdzonym.
3. W przypadku braku wątpliwości, co do faktu zaistnienia zdarzenia, o ile jest to konieczne i możliwe, zatrzymać do czasu przybycia policji ofiarę przestępstwa i jego sprawcę (ów):
  - konieczność zatrzymania może wynikać z faktu zakończenia przez nich zajęć szkolnych bądź próby ucieczki, ukrycia skradzionych przedmiotów. O fakcie zatrzymania należy powiadomić rodziców lub opiekunów prawnych.
  - Nie należy zatrzymywać na siłę sprawcy czynu, ale w ramach swojego autorytetu spowodować, by pozostał pod opieką pedagoga, psychologa, wychowawcy klasy lub nauczyciela w oddzielnym pomieszczeniu do chwili przybycia policji
  - jeżeli sprawców jest kilku w miarę możliwości należy umieścić ich w oddzielnych pomieszczeniach
  - ofiarę należy odizolować od sprawców.
4. W przypadku odnalezienia rzeczy pochodzących z przestępstwa lub służących do popełnienia przestępstwa należy je zabezpieczyć.
5. Nie nagłaśniać zdarzenia!

#### **Zakazy:**

- **Nie należy samemu konfrontować uczestników zdarzenia, dążyć do pojednania itp.**
- **Bezwzględnie nie należy dokonywać przeszukania teczek, toreb, kieszeni.**

## **XVII. PRÓBA LUB CZYN SAMOBÓJCZY UCZNIA**

1. Działania uprzedzające, zapobiegawcze:
  - a) omówienie problematyki na forum Rady Pedagogicznej
  - b) upowszechnienie procedur przewidywania prób lub czynów samobójczych
  - c) monitorowanie stanu psychicznego uczniów, reagowanie na symptomy ostrego, chronicznego stresu, objawy depresji.
2. Działania interwencyjne:
  - a) ustal i potwierdź rodzaj zdarzenia
  - b) nie pozostawiaj ucznia samego
  - c) usuń wszystko, co może ułatwić realizację zamiaru
  - d) bez rozgłosu przeprowadź ucznia w bezpieczne, ustronne miejsce
  - e) zbierz wstępnie informacje o okolicznościach zdarzenia
  - f) wezwij pomoc (pogotowie, policję, straż pożarną) jeśli potrzeba
  - g) zadbaj, żeby interwencja służb przebiegała dyskretnie
  - h) towarzysz uczniowi - jesteś dla niego ważny
  - i) zawiadom dyrektora szkoły
3. Dokonaj szybkiej oceny zagrożeń, wg klucza:
  - **ryzyko umiarkowane:** np. uczeń mówi o samobójstwie, nie mówi jak to zrobi, nie było wcześniejszych prób,
  - **duże ryzyko:** np. wystąpiły czynniki przedwypadkowe, uczeń mówi jak to zrobi, były wcześniejsze próby

- **ekstremalne ryzyko:** np. wystąpiły wskaźniki przedwypadkowe, uczeń dokonał samookaleczenia, podjął próbę nieudanej próby samobójczej lub inne działania zagrażające zdrowiu lub życiu
- 4. Następnie zawiadom wychowawcę i pedagoga lub psychologa, poinformuj o wynikach swojej oceny sytuacji (ryzyka); w razie potrzeby podejmij niezwłocznie działania w celu ratowania życia i zdrowia poszkodowanego: w szczególności należy wezwać odpowiednie służby oraz zapewnić w miarę możliwości opiekę psychologa
- 5. Wychowawca powiadamia rodziców.
- 6. Dyrektor szkoły dokonuje wyboru priorytetów i ustala strategię działania uzależniając ją od oceny sytuacji: należy chronić ucznia oraz inne osoby przed zbędnymi czynnikami stresującymi (np. kontaktem z mediami, świadkami, itp.).
- 7. Działania naprawcze:
  - a) dokonaj diagnozy ryzyka ponowienia próby samobójczej uwzględniając, że odratowana osoba ma nadal poważne kłopoty z radzeniem sobie z problemami życiowymi
  - b) bezwzględnie skonsultuj dalszą strategię z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną lub placówką opieki zdrowotnej
  - c) podejmij próbę zmobilizowania rodziny, aby udzieliła wsparcia bliskiemu, zapewniła mu bezpieczeństwo, wzmocniła wzajemne więzi.

#### **XVIII. ŻAŁOBA PO ŚMIERCI UCZNIA.**

1. Działania uprzedzające:
  - a) omówienie procedury postępowania na forum Rady Pedagogicznej,
  - b) omówienie tematyki stresu, traumy, żałoby, reakcji typowych dla stresu pourazowego na forum Rady Pedagogicznej.
2. Działania interwencyjne:
  - a) poinformuj nauczycieli, wychowawców
  - b) przypomnij zasady dyskusji z uczniami, uwzględniając elementy odreagowania – na godzinach wychowawczych, innych lekcjach
  - c) poinformuj uczniów na forum klasy
  - d) stwórz możliwość uczestniczenia w ceremoniach pogrzebowych.
3. Działania naprawcze:
  - a) oceń potrzeby - monitoruj stan psychiczny uczniów ze szczególnym uwzględnieniem reakcji stresu pourazowego, zwróć uwagę na uczniów, u których stwierdzasz szczególnie ostry lub chroniczny przebieg reakcji
  - b) skonsultuj sytuację z pedagogiem, psychologiem lub specjalistą z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej
  - c) ułatw kontakt ze specjalistami z placówek wsparcia zewnętrznego.

#### **XIX. KONIECZNOŚĆ POWIADOMIENIA RODZICÓW O ŚMIERCI UCZNIA W CZASIE ZAJĘĆ SZKOLNYCH**

1. Powiadamianie o śmierci zawsze powinno się odbywać po przez kontakt bezpośredni.
2. Prawidłowe powiadomienie o śmierci musi spełnić następujące warunki:
  - a) dostarczyć niezbędne informacje
  - b) udzielić pierwszego wsparcia rodzinie

- c) ochronić godność
  - d) okazać szacunek wobec ofiary jak i powiadamianej rodziny.
3. Powiadomienie powinno odbyć się w czasie możliwie jak najkrótszym od ustalenia tożsamości ofiary i ustalenia tożsamości osób jej najbliższych.
  4. Przed powiadomieniem należy zebrać informacje o relacjach ofiary z osobą powiadamianą, o stanie zdrowia osoby powiadamianej (zwłaszcza choroby serca, krążenia, cukrzyca itp.), które są istotne do przewidywania sposobu reakcji osoby powiadamianej. Osoby powiadamiane mogą reagować w sposób bardzo emocjonalny, mogą potrzebować pierwszej pomocy. Warto przygotować sobie wsparcie pogotowia ratunkowego, żeby móc umożliwić w razie potrzeby natychmiastową interwencję lekarską.
  5. Powiadomienie o śmierci powinno odbywać się, przez co najmniej dwie osoby. Jedna udziela informacji, druga zaś obserwuje reakcję osoby powiadamianej.
  6. Powiadomienie powinno odbyć się na terenie przyjaznym osobie powiadamianej.
  7. Zawiadomienie powinno być możliwie jak najprostsze. Powinno się wyrazić współczucie, przykrość i zrozumienie.
  8. Trzeba być przygotowanym na udzielenie wszystkich informacji, jakich będzie wymagała osoba powiadamiana. Osoby te często czują potrzebę dowiedzenia się szczegółów dotyczących śmierci bliskiego, okoliczności itp. (jak, w jaki sposób, kiedy, gdzie). Udzielane informacje powinny być proste i zwięzłe. Należy unikać drastycznych szczegółów i informacji niepotrzebnych, odnoszących się do drugorzędnych elementów sprawy.
  9. Należy skupić się na udzieleniu pomocy i wsparcia rodzinie zmarłego.
  10. Nie należy, po zawiadomieniu o śmierci, zostawić rodziny i bliskich zmarłego samych, bez opieki. Powinien zostać pracownik szkoły lub psycholog tak długo, aż minie pierwsza reakcja - szok lub pojawiają się osoby bliskie np. członkowie rodziny, znajomi, przyjaciele. Należy podać swoje dane kontaktowe (telefon, ewentualnie adres), aby udzielić informacji i wsparcia (w razie potrzeby). Aby rodzina ofiary nie czuła się osamotniona, należy podać adresy instytucji udzielających wsparcia.
  11. Jeżeli rodzina zmarłego nie znajduje się w miejscu zamieszkania, należy powiadomić sąsiadów o potrzebie kontaktu z rodziną (powodem jest wydarzenie nadzwyczajne, interwencja z udziałem lekarza itp.), natomiast nie należy udzielać informacji sąsiadom, nie należy wspominać o śmierci, aby to nie oni zawiadomili rodzinę zmarłego.
  12. W realiach szkolnych rodzina nie powinna dowiadywać się o śmierci ucznia z mediów lub od osób trzecich. Obowiązek informowania leży po stronie dyrektora i personelu szkoły.
  13. Absolutnie należy unikać powierzania uczniom zadania informowania o śmierci ucznia.

## XX. EPIZOD PSYCHOTYCZNY UCZNIĄ

### ***Epizod psychotyczny:***

***to zaburzenie psychiczne, które charakteryzuje nagły początek i szybki przebieg. Bez żadnych objawów ostrzegawczych, w ciągu kilku dni dochodzi do rozwoju objawów psychotycznych, takich jak zaburzenia postrzegania rzeczywistości, omamy i urojenia. Epizod psychotyczny najczęściej ma charakter reaktywny, czyli jest reakcją na nieprzyjemne zdarzenie czy silny stres. Ryzyko wystąpienia epizodu psychotycznego zwiększają cechy osobowości typu borderline, a zwłaszcza trudności w ocenie rzeczywistości oraz zaburzone relacje z ludźmi i***

***zmienność stanu psychicznego mogąca w sytuacji stresowej doprowadzić do stanu psychicznego w kierunku psychotycznym. Wpływ na jego wystąpienie mogą mieć także alkohol i substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze). Epizod psychotyczny charakteryzuje nagłe i gwałtowne wystąpienie objawów psychotycznych i zaburzeń nastroju:***

- ***omamów (halucynacji) - omamy słuchowe (głosy komentujące, dyskutujące lub rozkazujące)***
- ***urojeń - najczęściej prześladowcze - omamy i urojenia mają wyrazisty charakter i ulegają szybkim zmianom (w ciągu dni lub nawet godzin)***
- ***zaburzeń myślenia***
- ***zaburzeń napędu psychomotorycznego***
- ***euforia lub lęk***
- ***nastrój depresyjny***
- ***chwiejny nastrój.***

***Zaburzenia te ustępują w krótkim czasie i zwykle nie nawracają (u części osób drugi rzut choroby zwykle nie następuje).***

1. Działania uprzedzające:
  - a) omówienie procedury na forum rady pedagogicznej
  - b) sprawdzenie, jak skutecznie wezwać pogotowie ratunkowe w sytuacji zagrożenia zdrowia/życia, także spowodowanego atakami psychozy
  - c) opracowanie listy teleadresowej lokalnych organizacji, placówek zajmujących się udzieleniem pomocy osobom chorym psychicznie.
2. Działania interwencyjne:
  - a) nie pozostawiaj ucznia samego
  - b) reaguj spokojnie, łagodnie
  - c) bez rozgłosu przeprowadź ucznia w spokojne miejsce
  - d) na ile to możliwe, nie rozpowszechniaj w szkole informacji o zdarzeniu
  - e) zawiadom pogotowie ratunkowe (999)
  - f) nie skupiaj się na rozstrzygnięciu, czy to jest psychoza.
3. Działania naprawcze:
  - a) jeżeli uczeń wraca po leczeniu szpitalnym należy przygotować do tego klasę - np. przeprowadzić zajęcia edukacyjne na temat: „czym jest choroba psychiczna” (jeżeli fakt choroby jest ogólnie znany)
  - b) jeżeli uczeń sobie tego nie życzy- nie informować klasy
  - c) wziąć pod uwagę skutki uboczne leczenia i choroby przy określeniu wymagań wobec ucznia
  - d) konsultować postępowanie z lekarzem, który leczył ucznia (lekarz jednak nie musi udzielać informacji)
  - e) udzielić elementarnego wsparcia rodzicom, w tym wskazać możliwość skorzystania z form pomocy dostępnych w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej i Przychodni Zdrowia Psychicznego, przyszpitalnych grupach wsparcia.



## XXI. INCYDENT BOMBOWY

1. Symptomy wystąpienia zagrożenia.  
***Podstawową cechą terroryzmu jest to, iż nie ma wyraźnych znaków ostrzegawczych o możliwości wystąpienia zamachu lub są one trudno dostrzegalne.***
2. Zainteresowania i uwagi wymagają:
  - a) rzucające się w oczy lub po prostu nietypowe zachowania osób, pozostawione bez opieki przedmioty typu teczki, paczki itp.
  - b) osoby wyglądające obco
  - c) osoby ubrane nietypowo do występującej pory roku
  - d) samochody, a w szczególności furgonetki, parkujące w nietypowych miejscach (miejscach organizowania imprez i uroczystości); Należy jednak pamiętać, że terrorysta nie zawsze musi być odmiennej narodowości i wyróżniać się z tłumu szczególnym wyglądem
  - e) o swoich spostrzeżeniach należy zawiadomić dyrektora, który informuje policję.
3. Uwagi:
  - a) Zawczasu pomyśl, którędy można się ewakuować w pośpiechu z budynku. Zapamiętaj, gdzie znajdują się klatki schodowe i wyjścia ewakuacyjne
  - b) Zwróć uwagę na ciężkie lub łatwo tłukące się przedmioty, które mogą być przesunięte, rzucone lub zniszczone podczas wybuchu. Zapamiętaj elementy z najbliższego otoczenia
  - c) Należy również pamiętać o tym, aby nie przyjmować od obcych osób żadnych pakunków oraz nie pozostawiać bagażu bez opieki
  - d) Jeżeli jesteś osobą, która przyjęła zgłoszenie o podłożeniu ładunku wybuchowego lub ujawniła przedmiot niewiadomego pochodzenia, co do którego istnieje podejrzenie, że może on stanowić zagrożenie dla osób i mienia, powinieneś ten fakt zgłosić służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo w danym miejscu, dyrektorowi szkoły. Informacji takiej nie należy przekazywać niepowołanym osobom, gdyż jej niekontrolowane rozpowszechnienie może doprowadzić do paniki i w konsekwencji utrudnić przeprowadzenie sprawnej ewakuacji osób z zagrożonego miejsca
  - e) Zawiadamiając policję należy podać następujące informacje: rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu (informacja telefoniczna, ujawniony podejrzany przedmiot), treść rozmowy z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego; numer telefonu, na który przekazano informację o zagrożeniu oraz dokładny czas jej przyjęcia, adres, numer telefonu i nazwisko osoby zgłaszającej, opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu
  - f) Wskazane jest uzyskanie od policji potwierdzenia przyjętego zgłoszenia.
4. Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego:
  - a) Do czasu przybycia policji akcją kieruje w kolejności dyrektor szkoły/wicedyrektor, w razie ich nieobecności kierownik gospodarczy
  - b) Na miejsce zagrożenia incydem bombowym należy wezwać służby pomocnicze, takie jak: pogotowie ratunkowe, straż pożarną, pogotowie gazowe, pogotowie wodnokanalizacyjne, pogotowie energetyczne
  - c) Po przybyciu policji na miejsce incydentu bombowego, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją

- d) Należy bezwzględnie wykonywać polecenia policjantów
  - e) Przy braku informacji o konkretnym miejscu podłożenia „bomby”, użytkownicy pomieszczeń służbowych powinni sprawdzić swoje miejsce pracy i jego bezpośrednie otoczenie, pod kątem obecności przedmiotów nieznanego pochodzenia
  - f) Pomieszczenie ogólnodostępne (korytarz, klatki schodowe, toalety) oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu, sprawdzają i przeszukują osoby wyznaczone lub służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w danej instytucji
  - g) Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać! O ich lokalizacji należy powiadomić administratora oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo
  - h) Po ogłoszeniu ewakuacji, należy zachować spokój i opanowanie, pozwoli to sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon
  - i) Po ogłoszeniu ewakuacji w miejscu twojej pracy, należy je opuścić, zabierając rzeczy osobiste (torebki, siatki, nesesery itp.)
  - j) Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne policji
5. Jak powinieneś zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia „bomby”:
- a) Podczas działań związanych z neutralizacją „bomby” zastosuj się do poleceń policji
  - b) Ciekawość może być niebezpieczna - jak najszybciej oddal się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze informuj o zagrożeniu jak największe grono osób, będących w strefie zagrożonej lub kierujących się w jej stronę
  - c) Po ogłoszeniu alarmu i zarządzeniu ewakuacji niezwłocznie udaj się do wyjścia, zgodnie ze wskazaniem administratora budynku lub wskazaniem upoważnionych osób
  - d) W przypadku włączenia parkingu dla pojazdów w strefę zagrożenia, nie ratuj swojego samochodu - życie jest ważniejsze.